

บทที่ 6

วิเคราะห์การยุติบทบาททางอาชีพ

ในช่วงชีวิตการทำงานของผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ในแวดวงซึ่งเกี่ยวข้องกับงานข่าว ภายใต้สื่งกักตขององค์กรสื่อสารมวลชนที่มีรัฐหรือเอกชนเป็นเจ้าของ กิจการก็ตาม มักจะประสบกับปัญหาด้านการทำงานเป็นปกติวิสัย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานของแต่ละบุคคลย่อมจะมีระดับของความรุนแรงมากน้อยต่างกันออกไป ดังจะเห็นได้ว่า บางคนมีปัญหาในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบเพียงเล็กน้อย และในที่สุดเขาก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปได้

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตการทำงานสำหรับบางคน อาจมีส่วนบั่นทอนให้บุคคลนั้นจำ เป็นต้องยุติบทบาททางอาชีพของเขาไว้ก่อนเป็นการชั่วคราวก็เป็นได้ ทั้งนี้ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตการทำงานของเขาขณะนั้นรุนแรงเกินกว่าที่จะรัง ให้บุคคลผู้นั้นปฏิบัติงานอยู่ภายในองค์กรที่เขาสังกัดต่อไปได้

ลักษณะของการเกิดความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งนำไปสู่การยุติบทบาททางอาชีพเช่นนี้ สามารถพบเห็นได้จากผู้ที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานข่าว อย่างไรก็ตามการยุติบทบาททางอาชีพของนักข่าวเช่นนี้ มักจะมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างไปจากอาชีพอื่นอยู่ตรงที่ว่า ส่วนใหญ่แล้วการยุติบทบาททางอาชีพจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้น ๆ เป็นการชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งจะได้อธิบายให้เกิดความเข้าใจต่อไปนี้

ลักษณะการยุติบทบาททางอาชีพของผู้สื่อข่าว สังกัดกรมประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาถึงการยุติบทบาททางอาชีพไว้ชั่วคราวของข้าราชการประจำศูนย์ข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ พบว่า มักจะอยู่ในรูปของการถูกคำสั่งย้ายจากผู้บังคับบัญชาในระดับที่เหนือกว่าขึ้นไป โดยจะมีคำสั่งให้ย้ายผู้สื่อข่าวซึ่งปฏิบัติหน้าที่ขัดต่อความประสงค์ของผู้บังคับบัญชาออกจากความรับผิดชอบในงานข่าวอย่างสิ้นเชิง เพราะผู้บังคับบัญชาเชื่อว่า บุคคลนั้นไม่เหมาะสมกับภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่องานข่าวที่เขาได้ปฏิบัติอยู่เป็นประจำอีกต่อไปแล้ว

และสำหรับการวิจัยคราวนี้ บทบาทของการปฏิบัติหน้าที่และความรับ

ผิดชอบในงานข่าวซึ่งถูกแรงกดดันให้ต้องระงับไว้ชั่วคราว จะไม่พบในกรณีของคุณสมศักดิ์ สว่างเจริญ, คุณณรงค์ ไกรสอนทองศรี และคุณกอบแก้ว อินจนา

ทั้งนี้เพราะบุคคลทั้งสามที่กล่าวมาแล้วสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองที่มักจะมีการสลับเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง ซึ่งในการปกครองบางยุคบางสมัยก็มีรูปแบบการปกครองในลักษณะเผด็จการ, กึ่งเผด็จการ และประชาธิปไตย

แต่สำหรับในกรณีของคุณปราโมช รัฐวิจิตร ปรากฏว่า ความที่คุณปราโมชเป็นคนหัวแข็ง และมักจะยึดถือความถูกต้องในการทำงานมากกว่าจะปฏิบัติตามตามแต่คำสั่งของผู้บังคับบัญชา ดังนั้นจึงทำให้คุณปราโมชถูกกรมการการเมืองเล่งงานและบีบบังคับให้ต้องยุติบทบาททางอาชีพในด้านงานข่าวไว้ชั่วคราว

ทั้งนี้คุณปราโมช เล่าให้ฟังว่า "ตั้งแต่เริ่มต้นทำงานให้กับกรมประชาสัมพันธ์เมื่อปี พ.ศ. 2514 ช่วงนั้นเป็นยุคของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ทางกรมประชาสัมพันธ์ก็มอบหมายหน้าที่ให้ผมคอยติดตามทำข่าวของนายกรัฐมนตรีมาตลอด ผมทำงานเป็นผู้สื่อข่าวติดตามนายกฯ มาทุกรัฐบาลก็มีความสุขดี แต่พอมาถึงช่วงที่รัฐบาลซึ่งมีนายกรัฐมนตรีคือ คุณธานินทร์ กรัยวิเชียร นี้ผมแอนตี้มาก เพราะสมัยนั้นผมโดนคำสั่งให้ต้องพักงาน รัฐบาลชุดนั้นเขาหาว่าผมเป็นคอมมิวนิสต์ ตอนนั้นการกล่าวหาใครเป็นคอมมิวนิสต์มันง่ายมาก ก็มีเว็นอนอยู่ช่วงเดียวที่ผมไม่ได้ตามนายกรัฐมนตรีธานินทร์ พอมาถึงสมัยนายกรัฐมนตรีเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ผมก็กลับเข้ามาทำงานให้กับกรมประชาสัมพันธ์อีกครั้ง"¹

สำหรับกรณีของคุณปราโมช เมื่อเขาเกิดบทบาทที่ขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชาเนื่องจากถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เพราะยุคสมัยนั้นเป็นยุคสมัยที่คนไทยกำลังตื่นกลัวกับภัยของลัทธินี้กันมาก และคนส่วนใหญ่ที่มักจะถูกกล่าวหาว่าเอียงซ้ายนั้นมักจะเป็นคนหัวแข็ง คือ ชอบแสดงความคิดเห็นที่อาจจะขัดแย้งกับรัฐบาลอยู่เป็นนิจ ซึ่งสมัยนั้นมิใช่มีแต่เพียงคุณปราโมชซึ่งเป็นข้าราชการเพียงคนเดียวเท่านั้นที่โดนกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้เพราะนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี ยุคสมัย

¹สัมภาษณ์ ปราโมช รัฐวิจิตร, วันที่ 23 ตุลาคม 2535

รลช. เมื่อไม่นานมานี้ก็เคยถูกกล่าวหาในลักษณะเดียวกัน และจากรัฐบาลที่มีนายกรัฐมนตรีชื่อธานินทร์ ภัยวิเชียร ด้วย สมัยที่ท่านยังดำรงตำแหน่งเป็นปลัดกระทรวงการต่างประเทศ จนต้องลาออกจากราชการในที่สุด

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับคุณปราโมชก็เช่นกัน เมื่อเขาถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เขาก็ถูกพักงานชั่วคราวเพื่อรอการสอบสวนจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ แต่ในช่วงเวลาที่ เขาถูกพักราชการอยู่นั้น เขาก็ไปทำงานให้กับสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี ลักพักหนึ่งแล้วย้ายไปทำงานให้กับสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. จนเขามีความคิดที่อยากจะลาออกจากราชการเสียเลยให้รู้แล้วรื้อออกไป แต่ยังไม่ทันได้ทำอย่างที่คิด ก็ปรากฏว่า รัฐบาลชุดนายกรัฐมนตรีธานินทร์ก็อยู่ไม่ได้นานเพราะถูกคณะปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการปกครองยึดอำนาจไป ทำให้คุณปราโมชหลุดพ้นพ้นชะจากข้อกล่าวหาไปด้วย และช่วงนั้นเองก็มีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรียุครัฐบาลคุณเกรียงศักดิ์ได้เรียกคุณปราโมชให้เข้าพบและขอให้กลับมาทำงานกับกรมประชาสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งคุณปราโมชให้สัมภาษณ์ว่า

"ตอนแรกก็ไม่คิดจะกลับ แต่บังเอิญผมติดที่จะต้องให้ทุนให้กับทางราชการ เพราะเขาเคยส่งผมไปเรียนทางด้านโทรทัศน์ในต่างประเทศ รัฐมนตรีชาวมุญจธรรมเรียกไปพบเพื่อขอให้ผมทำงานให้กับกรมประชาสัมพันธ์ต่อไป ตอนนั้นกรมประชาสัมพันธ์กำลังดำริจะตั้งช่อง 11 อยู่พอดี แล้วผมก็ทำโปรเจกต์นี้มาตลอด ก็เลยบอกให้ผมมาช่วยทำกันตรงนี้ผมก็เลยกลับ"²

ดังนั้นอย่างที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า สำหรับหน่วยงานของทางราชการ ถ้าหากผู้ปฏิบัติหน้าที่เกิดความขัดแย้ง Conflict ขึ้นมา เนื่องจากผู้บังคับบัญชาไม่พอใจในผลของการปฏิบัติงานของเขา หรือเกิดความหวาดระแวงในตัวข้าราชการประจำผู้นั้น ผลลัพธ์ที่ผู้สื่อข่าวจะประสบก็คือ การถูกสั่งพักราชการ หรือไม่ก็ถูกย้ายไม่ให้

² สัมภาษณ์ ปราโมช รัฐวิจิตร, วันที่ 23 ตุลาคม 2535

ทำงานเกี่ยวข้องกับงานข่าวอีกต่อไป จึงมีส่วนทำให้ข้าราชการผู้นั้นต้องยุติบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับงานข่าวโดยสิ้นเชิง แต่ในกรณีของคุณปราโมช เนื่องจากเขามีความสามารถในการทำงานให้กับสื่อโทรทัศน์ด้วยนอกเหนือจากความสามารถในการทำงานกับสื่อวิทยุแล้ว ดังนั้นภายหลังจากถูกสั่งพักราชการจึงทำให้เขาสามารถหางานจากสื่อมวลชนที่อื่นซึ่งไม่ใช่องค์กรของทางราชการทำต่อไปได้ และเมื่อรัฐบาลชุดที่กล่าวหาเขาหมดอำนาจไป คุณปราโมชก็มีโอกาสได้กลับเข้ามาร่วมงานกับกรมประชาสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง

คุณปราโมช เล่าให้ฟังว่า "ช่วงที่ถูกพักงานเป็นประสบการณ์ครั้งหนึ่งในชีวิตที่เลวร้ายมาก มันเหมือนกับจะบีบเขาให้ออกไปเอง แล้วตอนนั้นผมก็ตั้งใจจะออกด้วยแต่พอมานึกอีกที เราไม่ได้ทำผิดอะไร ถ้าจะให้ยอมก็คงจะไม่ยอมว่าเราเป็นเรื่องที่แปลกเหมือนกันที่ว่า กับคนข้างนอกเขารับเราได้ แต่ราชการกลับปฏิเสธเรา ถ้าจะผิดก็คงผิดเพราะผมพูดความจริงที่คนราชการรับไม่ได้"^๑

ลักษณะการยุติบทบาททางอาชีพของผู้สื่อข่าว กรมประชาสัมพันธ์ จึงเกิดขึ้นในกรณีของความขัดแย้งระหว่างผู้สื่อข่าวกับผู้บังคับบัญชาระดับรัฐบาลที่เป็นผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ ซึ่งถือเป็นผู้บังคับบัญชาที่สามารถให้โทษแก่ข้าราชการในหน่วยงานของรัฐทุกแห่งได้ด้วย ซึ่งในกรณีของคุณปราโมชเกิดขึ้นจากการเหวี่ยงแหให้เป็นผู้เลื่อมใสในลัทธิการปกครองที่ตรงกันข้ามกับการปกครองของบ้านเรา

ข้อหาดังกล่าวนี้อาจถือว่าเป็นข้อหาที่ร้ายแรงมากสำหรับยุคสมัยนั้น เพราะเมื่อข้าราชการคนไหนถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์มักจะมีชะตากรรมให้ต้องถูกออกจากราชการเกือบทุกคน

แต่สำหรับคุณปราโมชยังแค่ถูกสั่งให้พักราชการไม่ถึงกับต้องละทิ้งความเป็นข้าราชการไปเสียเลย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่า กรณีที่เกิดขึ้นกับคุณปราโมชนี้ไม่ค่อยยุติธรรมกับข้าราชการมากนัก เพราะการกล่าวหาที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักฐานเพียงแต่คุณเป็นคนชอบแสดงออกทางความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชามากหน่อยเท่านั้น ก็

^๑สัมภาษณ์ ปราโมช รัฐวิจิตร, วันที่ 23 ตุลาคม 2535

อาจเป็นชนวนทำให้ถูกลงโทษจากผู้ที่มีอำนาจมากกว่าทันที

นอกจากนั้นในกรณีของคุณปราโมช ก็เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าข้าราชการมีผู้บังคับบัญชาจำนวนมากมายหลายระดับ ซึ่งต้องปรับตัวให้เข้ากับรัฐบาลแต่ละยุคแต่ละสมัยที่เข้ามามีอำนาจในการปกครองประเทศด้วย

ลักษณะการยุติบทบาททางอาชีพของนักข่าว ในสังกัดหนังสือพิมพ์สยามรัฐ

- สำหรับองค์กรสื่อสารมวลชนที่มีเอกชนเป็นเจ้าของนั้น ปรากฏว่านักข่าวที่สังกัดอยู่ในองค์กรประเภทนี้ มักจะมีโอกาสถูกล้างแวงล้อมภายในองค์กรมากกว่า หรือบ่อยครั้งกว่าผู้สื่อข่าวในสังกัดขององค์กรสื่อสารมวลชนที่เป็นของรัฐ ทั้งนี้เพราะโอกาสที่นักข่าวจะเกิดความขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชา หรือเจ้าของกิจการสื่อสารมวลชนแห่งนั้นมักเกิดขึ้นได้ง่าย ซึ่งการกระทบกระทั่งระหว่างนักข่าวกับผู้บังคับบัญชานั้น มีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมภายในองค์กรอยู่หลายประการ และเมื่อเกิดความขัดแย้งมาแล้ว นักข่าวมักจะใช้วิธียุติปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวด้วยการตัดสินใจยื่นใบลาออกจากการเป็นสมาชิกขององค์กรสื่อสารมวลชนแห่งนั้นเสียเลย แล้วหันไปประกอบอาชีพในแวดวงเดียวกัน แต่ต่างองค์กร มากกว่าจะทนทำงานอยู่ในองค์กรสื่อสารมวลชนแห่งเดิมแต่ถูกคำสั่งให้ต้องโยกย้ายหน้าที่และความรับผิดชอบ ทั้งนี้สาเหตุประการหนึ่งที่ต้องลาออกไปเลยก็อาจจะผู้ประกอบอาชีพซึ่งเกี่ยวข้องกับงานข่าวผู้นั้น อาจจะหางานได้ง่าย จนทำให้เขาไม่จำเป็นต้องลังเลใจต่อการหมดสภาพของความเป็นสมาชิกในองค์กรนั้นอีกต่อไป

เช่นที่คุณบรรยาย เล่าให้ฟังว่า "ตอนผมตัดสินใจลาออกจากสยามรัฐ ตอนนั้นก็ไม่ได้คิดมากอะไร เพราะรู้อยู่แล้วว่า ยิ่งไงก็ยังมีคนจ้าง คือ อย่างน้อย ๆ เพื่อน ๆ ของผมที่ทำงานข่าวด้วยกัน ก็ย่อมจะดึงกันให้มาทำงานอยู่ดี งานหนังสือพิมพ์ เขาจะชอบคนมีประสบการณ์อยู่แล้ว บวกกับการมีเพื่อนฝูงให้ช่วยฝากฝังกัน เดียวเราก็ได้งาน"⁴

⁴ ลัมภาษณ์ คุณบรรยาย อินจนา, วันที่ 9 กันยายน 2535

ส่วนสาเหตุของการยุติบทบาททางอาชีพ อันเนื่องมาจากความขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชา หรือเจ้าของกิจการ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ประกอบไปด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้คือ

1. แสดงความคิดเห็นผ่านบทความแต่กลับไปขัดแย้งกับบรรณกิจกร เจ้าขององค์กร

กรณีนี้เกิดขึ้นกับประวัติชีวิตการทำงานในอดีตของคุณอัศศิริ ธรรมโชติ บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาของหนังสือพิมพ์สยามรัฐในช่วงที่หนังสือพิมพ์ฉบับนี้มีบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาที่ชื่อ นายสมบัติ ภูภาณจนช่วงนั้นคุณอัศศิริมีความรับผิดชอบ ชอบในการเขียนบทความป้อนให้กับหนังสือพิมพ์ซึ่งก็ปฏิบัติหน้าที่ไปได้ด้วยดี แต่แล้วอยู่มาวันหนึ่งคุณอัศศิริไปเขียนบทความเชิงวิพากษ์วิจารณ์นโยบายเงินผันของหัวหน้าพรรคกิจสังคมเข้า ก็เกิดเป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมาเพราะเจ้าของนโยบายนี้เป็นคน ๆ เดียวกับเจ้าของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ รวมทั้งเป็นเจ้าของคอลัมน์ชอยสวนพลูด้าย ซึ่งเป็นผู้เดียวกับที่ใช้นามปากกาว่า คึกฤทธิ์ ปราโมช นับตั้งแต่นั้นมา จึงมีการเขียนโต้คารมกันผ่านบทความในหน้าหนังสือพิมพ์สยามรัฐระหว่าง คุณอัศศิริ กับ คุณชาย จนมาถึงจุดที่คุณชายไม่พอใจคุณอัศศิริมากขึ้นและในช่วงเดียวกันนั้นเอง คุณอัศศิริก็ตัดสินใจยื่นใบลาออกจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐเพื่อไปทำงานให้กับหนังสือพิมพ์มาตุภูมิ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นคอลัมน์นิสต์ให้กับนิตยสารแนวการเมืองรายสัปดาห์ที่ชื่อว่า "สู่นาคต" ด้วย

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงการยุติบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของคุณอัศศิริในสมัยนั้น จึงเกิดขึ้นจากการแสดงความคิดเห็นของเขาผ่านออกมาในรูปของบทความ แต่กลับสร้างความไม่พอใจให้กับเจ้าขององค์กรที่ตัวเองสังกัดอยู่ และเมื่อคุณอัศศิริรู้สึกตัวว่ากลายเป็นคนที่ขัดแย้งกับเจ้านายแล้ว เขาก็จำเป็นต้องตัดไฟแต่ต้นลมด้วยการลาออก แต่การลาออกของเขาในครั้งนี้ไม่ได้ทำให้บทบาทในอาชีพของเขาสิ้นสุดลงไปด้วย เพราะเขายังคงประกอบอาชีพในแวดวงงานข่าวอยู่ต่อไปถึงแม้จะลาออกมาจากกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์สยามรัฐแล้วก็ตาม

หลังจากที่คุณอัศศิริ ลาออกไปจากสยามรัฐได้ช่วงเวลาเกือบ 2 ปี กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐก็มีการเปลี่ยนแปลงภายในกันอีก โดยเฉพาะผู้ที่จะมา

ดำรงตำแหน่งบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาจาก คุณสมบัติ ภูภาณจน์ มาเป็นคุณจิตวา กลิ่นสุนทร จึงเป็นช่วงที่คุณอัศศิริได้กลับเข้ามาทำงานกับหนังสือพิมพ์สยามรัฐอีกครั้ง ด้วยการชักชวนของคุณจิตวาเอง เนื่องจากรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน ประกอบกับช่วงนั้น คุณจิตวากำลังมองหาคนมาร่วมทีมทำงานด้วย จึงเป็นการเปิดโอกาสให้คุณอัศศิริกลับเข้ามาใหม่ได้รับแต่งตั้งเป็นบรรณาธิการบทความ

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของการกลับมาร่วมงานกับองค์กรเดิมอีกครั้งของคุณอัศศิริ มีลักษณะการชักชวนจากบรรณาธิการคนใหม่ที่ไม่ใช่บรรณาธิการคนเดิมในสมัยที่เขาลาออกไปครั้งแรก

ส่วนเหตุผลของการกลับมาก็เนื่องจาก หนังสือพิมพ์มาตุภูมิและนิตยสาร สื่อนาคศ เลิกกิจการไปพอดี คุณอัศศิริจึงรับปากบก.จิตวา กลิ่นสุนทร ที่จะเข้ามา ร่วมงานกับสยามรัฐอีกครั้ง

2. ความคิดที่ขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชา เกี่ยวกับการปฏิบัติงานและอุดมการณ์

ในอาชีพ

คุณบรรยง อินทนา เคยร่วมงานกับหนังสือพิมพ์สยามรัฐครั้งแรกตั้งแต่ ยังไม่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีติดันก ด้วยการชักชวนจากคุณพรชัย วีระณรงค์ ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มอาชีพ และมีตำแหน่งในครั้งนั้นเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการสยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์งานแรกของคุณบรรยงที่ได้รับมอบหมายคือ การเขียนสารคดีให้กับ หนังสือพิมพ์สยามรัฐและได้รับค่าตอบแทนเป็นรายชิ้น

ต่อมาพอสำเร็จการศึกษาจาก คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้ว คุณบรรยงก็เข้ามาทำงานเต็มตัวให้กับองค์กรแห่งนี้ โดยรับภาระเป็น รีไรท์เตอร์ สมัยที่คุณจิตวา กลิ่นสุนทร เป็นบรรณาธิการ และในที่สุดเขาก็ทำงานร่วมกับองค์กรนี้ได้ไม่นาน ด้วยเหตุผลที่คุณบรรยง บอกว่า "ขัดแย้งกับเจ้านาย ตอนนั้นผมคิดว่า ผมได้รับความไม่ยุติธรรมจากผู้บังคับบัญชา อีกอย่างหนึ่ง ผมเรียนมาทางสายหนังสือพิมพ์โดยตรง เราถูกปลูกฝังให้มีอุดมการณ์อย่างหนึ่ง แต่เจ้านายกลับมองอีกอย่างหนึ่ง ผมคิดว่า เราก็อยู่กันไม่ได้ ผมจึงตัดสินใจลาออกดีกว่า"⁵

⁵สัมภาษณ์ บรรยง อินทนา วันที่ 9 กันยายน 2535

การลาออกของคุณบรรวง จึงสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างตัวเขา กับผู้บังคับบัญชา ทั้งในเรื่องการงานและอุดมการณ์ความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คุณบรรวง จึงตัดสินใจลาออกเพื่อเป็นการตัดปัญหา

แต่กระนั้น คุณบรรวงก็ยังมิละทิ้งบทบาทหน้าที่ในการทำงานข่าวอยู่ดี เพราะเขาได้งานใหม่หลังจากที่ลาออกมาโดยทำงานให้กับหนังสือพิมพ์แนวหน้า ใน ตำแหน่ง รีไรท์เตอร์ และได้รับการเลื่อนให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าข่าว หน้า 1 ในที่สุด

แต่พอมาถึงช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ สยามรัฐอีกครั้ง โดยคุณอัศศิริได้รับการเสนอจาก ม.ล.รองฤทธิ์ ปราโมช บุตรชาย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ให้มาดำรงตำแหน่งบรรณาธิการต่อจากคุณสมบัติ ภูภาญจน์ คุณอัศศิริ จึงชักชวนเพื่อนรุ่นน้องของเขาให้กลับมาทำงานเป็นหัวหน้าข่าวหน้า 1 ให้กับหนังสือพิมพ์สยามรัฐอีกครั้ง ด้วยเหตุผลที่เขาบอกว่า "ตอนที่ผมได้รับการชักชวนจากคุณ อัศศิริ ผมก็มาคิดว่า ผมควรจะกลับมาไหม? ก็ช่างใจอยู่ แล้วคิดว่าที่หนังสือพิมพ์ แนวหน้าไม่มีอะไรให้ผมต้องทำแล้ว คือมันน่าจะอยู่ตัวแล้วถึงกองบรรณาธิการของ หนังสือพิมพ์แนวหน้าไม่มีผมสักคน ผมคิดว่า คนอื่นก็สามารถมาทำแทนได้ เพราะคนที่ เขามีความสามารถเท่ากับผมหรือเหนือกว่าผมก็ยังมี แต่กับสยามรัฐ ผมคิดว่า ถ้าผม มาอยู่ที่นี้ ผมอาจจะทำอะไรได้มากกว่า อย่างน้อยก็อาจสามารถผลักดันงานของผม ออกมาได้ ผมคิดว่าจุดมุ่งหมายในการทำงานของผมมีส่วนสำคัญ อันนี้ผมคำนึงถึงมาก อย่างที่เขาบอกว่า จะเป็นหัวหน้า หรือ หางราชสีห์ ถึงแม้ที่นี้เงินเดือนจะไม่ดีเท่า ไหร่ คือพอ ๆ กับแนวหน้า แต่มันเสียดตรงที่ผมขาดอายุงานจากแนวหน้า ผมก็คิดว่า ไม่เป็นไร ผมพอใจที่จะรับใช้ตรงนี้มากกว่า"^๖

การกลับมาของคุณบรรวงจึงเกิดขึ้นในลักษณะที่ได้รับการชักชวนจาก คุณอัศศิริ ด้วยเหตุผลที่เต็มไปด้วยอุดมการณ์และความปรารถนาอยากจะทำหน้าที่ให้ ข่าวของหนังสือพิมพ์สยามรัฐดีขึ้นกว่าเดิม เพราะก่อนที่คุณบรรวงจะเข้ามาทำงาน คุณบรรวงบอกว่า "เท่าที่ผมติดตามอยู่ รู้สึกว่าสยามรัฐจะตกข่าวอยู่เป็นประจำ"^๗

^๖ สัมภาษณ์ บรรวง อินทนา วันที่ 9 กันยายน 2535

^๗ เรื่องเดียวกัน

3. เกิดจากการเปลี่ยนผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาบ่อยครั้ง

คุณแสงไชย เค้ากุกไทย หัวหน้าข่าวเศรษฐกิจซึ่งเคยมีประสบการณ์ลาออกจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่ในที่สุดเขาก็ต้องกลับมาทำงานให้กับสยามรัฐอีกครั้ง ได้ให้เหตุผลในการลาออกครั้งนั้นว่า "ช่วงที่ลาออกเป็นเพราะตอนนั้นสยามรัฐผลัดแผ่นดิน คือ มีการเปลี่ยนตัวบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาจากคุณสมบัติ ภูภาญจน์ มาเป็น คุณจัตวา กลิ่นสุนทร ที่สยามรัฐนั้นก็แปลกเปลี่ยนบรรณาธิการบ่อยมาก แล้วพอเปลี่ยนที่บรรณาธิการคนใหม่ก็มักจะนำเอาคนสนิทของเขาเข้ามาทำงานด้วย ตอนนั้นผมเป็นผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเศรษฐกิจ มีพี่ชายผมเป็นหัวหน้าข่าว แต่จริง ๆ แล้วโดยทางพฤตินัยผมเป็นคนดูแลข่าวเศรษฐกิจทั้งหมด เพราะพี่ชายผมหันไปประกอบธุรกิจส่วนตัว

พอคุณจัตวาเข้ามา เขาก็เอาคุณศักดิ์ดา นพเกตุ มาเป็นหัวหน้าข่าวเศรษฐกิจแทน แล้วให้ผมไปเป็นผู้ช่วยหัวหน้าข่าวกีฬาที่มีคุณพิษณุ นิลกลัด เป็นหัวหน้าข่าวกีฬา คุณพิษณุนี้พี่จ๋องก็ดึงมาทำงาน แต่พอทำจริง ๆ คุณพิษณุก็ไม่ได้ทำหรอก ผมเป็นคนทำเองข่าวกีฬาทั้งหมด เพราะคุณพิษณุแถมเริ่มจะเข้าไปทำรายการโทรทัศน์แล้ว"^๙

คุณแสงไชย เล่าต่อว่า "ข่าวกีฬาที่ผมทำส่วนใหญ่เป็นข่าวกีฬาต่างประเทศ อย่างเช่น อเมริกันฟุตบอล หรือ เดวิด โอเฟน อะไรผมทำเองหมดคนเดียว เพราะตัวเองก็มีพื้นฐานทางด้านกีฬาอยู่บ้าง ผมเคยเป็นหัวหน้าข่าวกีฬาดอนอยู่กับหนังสือพิมพ์แนวหน้า พอทำไปทำมาผมก็ซึกเบื่อ วันหนึ่งผมไปเดินเล่นอยู่ที่ถนนพระอาทิตย์ เผอิญเจอนักข่าวรุ่นพี่ซึ่งก็รู้จักกันที่สยามรัฐนั้นแหละ เขาออกมาตอนคุณจัตวาเป็นบรรณาธิการเหมือนกันแต่ออกมาก่อน เราก็ทักทายกันดี เขาก็เปรยขึ้นมาบอกว่า ที่หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ซึ่งเขากำลังทำงานอยู่กำลังขาดคน ก็เลยชวนผมให้มาทำด้วย ซึ่งเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ แล้ววันนั้นเขาก็รับผมเข้ามาทำงานเลยโดยให้ตอนนั้นผมยังไม่ได้ตกลงรับปากเลยด้วยซ้ำ รุ่นพี่ผมคนนี้ก็ไปพูดกับคุณสนธิ ลิ้มทองกุล

^๙สัมภาษณ์ แสงไชย เค้ากุกไทย, วันที่ 8 กันยายน 2535

เวลาผมกลับไปเคลียร์งานที่สยามรัฐ 1 เดือน

อันที่จริง เงินเดือนตอนนั้นของผู้จัดการ เงินเดือนแรกไม่ได้ทำให้ผมอยากอยู่กับผู้จัดการเลย เพราะเงินเดือนก็เท่ากับสยามรัฐ ซึ่งในขณะที่เดียวกันงานอาจจะหนักกว่าด้วยซ้ำ แต่เป็นเพราะเราเริ่มรับไม่ได้กับที่สยามรัฐแล้วผมก็เลยออกมา ที่ผู้จัดการก็ปรับเงินเดือนให้เรื่อย ๆ"⁹

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การยุบบทบาทในองค์กรสยามรัฐเป็นการชั่วคราว นั้นน่าจะเกิดขึ้นมาจากบทบาทที่ขัดแย้งทางสังคม Role Conflict ที่ว่า คุณแสงไชย เหมือนกับถูกลดทอนตำแหน่งจากที่เคยเป็นถึงหัวหน้าข่าวเศรษฐกิจ (โดยพฤตินัย) มาเหลือเพียงผู้ช่วยหัวหน้าข่าวก็พำจรกรรมดา ซ้ำยังเป็นการโยกย้ายสายงานที่เขาเคยรับผิดชอบในลักษณะหน้ามือเป็นหลังมือด้วย

การโยกย้ายตำแหน่งงานดังกล่าวจึงดูคล้ายกับการบีบคุณแสงไชย อยู่ในตัว ซึ่งถ้าหากคุณแสงไชยไม่มีพื้นฐานทางด้านข่าวก็พำมาก่อน ก็อาจทำให้เขาปรับตัวต่อหน้าที่และความรับผิดชอบในงานใหม่ไม่ได้

ส่วนเหตุผลของการกลับเข้ามาทำงานกับสยามรัฐอีกครั้งหนึ่ง คุณแสงไชย เล่าให้ฟังว่า "ผมกลับมาใหม่ช่วงสยามรัฐผลัดแผ่นดินอีก คุณจิตวาออกไป จึงมีการแต่งตั้งคุณประจวบ ทองอุไร ขึ้นมาเป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาแทนทำหน้าที่ชั่วคราว ซึ่งคุณประจวบก็อายุมากแล้ว และเคยเป็นบรรณาธิการมาแล้วด้วย ก็มีการติดต่อผมกับพี่ชายให้กลับมาทำงานกับสยามรัฐอีก เพราะคุณจิตวาตอนออกไปก็ยกทีมของเขาตามไปด้วย จึงไม่มีใครทำข่าวเศรษฐกิจ ผมก็กลับมา แต่พี่ชายไม่กลับเพราะเขามีธุรกิจอื่นขอเป็นแค่คอลัมนิสต์ ผมกลับมาเพราะรู้สึกอยากทำทนายอะไรบางอย่าง ก็มาตั้งทีมเศรษฐกิจกันใหม่ แล้วสยามรัฐก็เปลี่ยนบรรณาธิการอีกเป็นคุณสมบัติ ภูภาญจน์ ตอนแรกก็นึกว่าจะถูกระทบอีกแต่ก็รอดตัวมาได้ จนถึงสมัยคุณอัศศิริ ในปัจจุบัน"¹⁰

⁹ สัมภาษณ์ แสงไชย เค้าภูไทย, วันที่ 8 กันยายน 2535

¹⁰ เรื่องเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า การกลับมาร่วมงานกับสยามรัฐอีกครั้งหนึ่งของคุณแสงไชย เกิดมาจากการชักชวนจากผู้ใหญ่ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นบรรณาธิการคนใหม่ของสยามรัฐ ประกอบกับความรู้สึกที่อยากจะพิสูจน์ความสามารถของคุณแสงไชยกับงานข่าว เศรษฐกิจ อีกครั้งหนึ่ง จึงทำให้คุณแสงไชยตัดสินใจกลับมา เริ่มต้นหน้าที่และความรับผิดชอบใน งานสายเศรษฐกิจอีกวาระหนึ่ง

ในกรณีของการยุติบทบาททางอาชีพของบรรดานักข่าว หนังสือพิมพ์ สยามรัฐมักจะออกมาในรูปที่นักข่าวจะต้องขาดสภาพความเป็นสมาชิกขององค์กรแห่ง นี้ไปเลยด้วยการลาออก เนื่องจากเกิดความขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าขององค์กร ในแนวความคิดเกี่ยวกับการทำงานหรือสภาพทางสังคมและการเมืองอื่น ๆ

ถึงแม้ว่า การลาออกจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐจะมีผลทำให้บรรดานักข่าว เหล่านี้ขาดสภาพการเป็นสมาชิกของหนังสือพิมพ์สยามรัฐก็ตาม แต่มิได้หมายความว่า บุคคลเหล่านี้จะขาดจากสภาพของความเป็นนักข่าว ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้ยังคง ประกอบอาชีพในงานข่าวเช่นเดิม เพียงแต่เปลี่ยนองค์กรที่ตนเองสังกัดเท่านั้น

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพนักข่าวใน สังกัดของหน่วยงานเอกชนยังคงเป็นสิ่งที่เข้าง่ายและออกง่ายกว่าหน่วยงานของทาง ราชการที่เมื่อสอบเข้ารับราชการ (เข้ามา) หากจะต้องให้ออกจากความเป็นราชการ ย่อมจะถูกสอบสวนก่อนลงคำสั่งขั้นสุดท้ายเช่นกัน

ดังนั้นเมื่อลองเปรียบเทียบให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้นักข่าวของทั้ง 2 องค์กรต้องยุติบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบไว้ชั่วคราวแล้ว จะพบว่า ในกรณีของ ผู้สื่อข่าว ประจำศูนย์ข่าวในประเทศของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานของทาง ราชการ จะมีสาเหตุมาจากความที่คนปราโมช เป็นคนพูดอะไรตรงไปตรงมา อย่าง เช่นถ้าเขาพบว่า บางสิ่งบางอย่างมีความไม่ชอบมาพากลหรือมีบางสิ่งบางอย่างมา ขัดขวางไม่ให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นกว่าเดิม เขาก็จะแสดงความคิดเห็น ดังกล่าวออกมาโดยไม่อ้อมค้อม ซึ่งสิ่งนี้เองกลายมาเป็นชนวนทำให้เกิดความขัดแย้ง กับผู้บังคับบัญชาในระดับสูงขึ้นไป

บุคลิกภาพของคนปราโมชที่มักจะแสดงออกมาเช่นนี้ จะเห็นได้ว่า เป็น บุคลิกภาพที่ข้าราชการทั่วไปไม่กล้าแสดงออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการ

แสดงความคิดเห็น เพราะในลักษณะของการทำงานในฐานะข้าราชการนั้นโดยมากมักจะถูกลูกฝังให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชามากกว่าที่ผู้บังคับบัญชาจะยอมรับในความริเริ่มสร้างสรรค์จากพื้นฐานความคิดของข้าราชการชั้นผู้น้อย

เมื่อคุณปราโมชกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นจึงมีส่วนทำให้เขาต้องกล้ารับผิดชอบต่อความคิดเห็นดังกล่าวนี้ด้วย

ในขณะที่สาเหตุของการยุติบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบไว้ชั่วคราวของนักข่าวประจำกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ พบว่า สืบเนื่องมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างนักข่าวกับผู้บังคับบัญชา เช่นเดียวกับกรณีของผู้สื่อข่าวกรมประชาสัมพันธ์ เพียงแต่จะมีข้อปลีกย่อยที่แตกต่างกันออกไปเท่านั้น

อย่างไรก็ดี เมื่อนักข่าวขององค์การสื่อสารมวลชนที่มีเอกชนเป็นเจ้าของเกิดความขัดแย้งขึ้นมา เขาก็มักจะยุติปัญหาด้วยการลาออกจากการเป็นสมาชิกขององค์การนั้นไปเลย ในขณะที่ถ้าเป็นผู้สื่อข่าวของกรมประชาสัมพันธ์อาจจะยังไม่ต้องถึงขนาดต้องลาออกจากการเป็นข้าราชการก็ได้ เพียงแต่ถูกล้างไม่ให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานด้านข่าวเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย